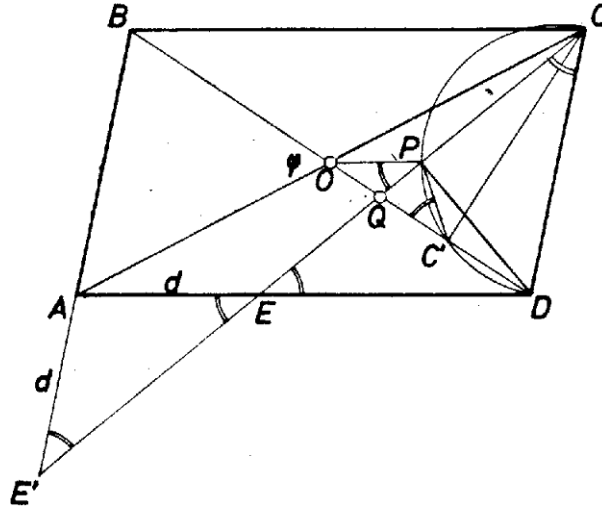

Válasszuk úgy a jelölést, hogy az $ABCD$ paralelogrammában $AD > DC$, az átlók által bezárt szög φ , $AD - DC = d > 0$, és legyen adva az AC átló. Jelöljük az átlók metszéspontját O -val.

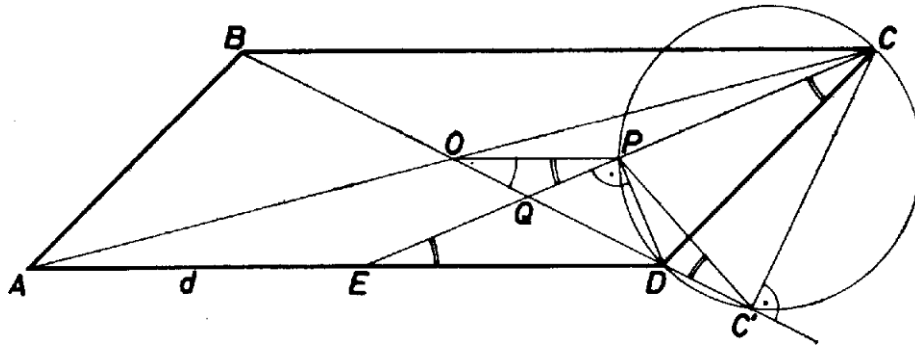

1. ábra

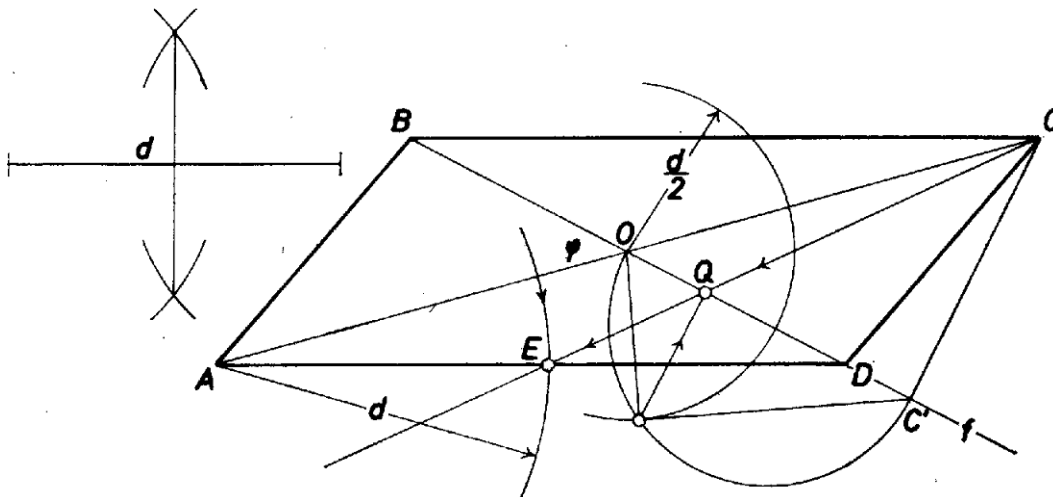
Mivel ismerjük az átlók hajlásszögét, meg tudjuk húzni a BD átló egyenesét is. Mérjük fel az AD oldalra a $DE = DC$ távolságot. A C, E pontokon átmenő egyenes messe a BD átló egyenesét a Q pontban. A CDE egyenlő szárú háromszögben húzzuk meg a CE oldalhoz tartozó magasságot, és jelöljük a talppontját P -vel. Mivel P felezi EC -t és O felezi AC -t, $OP \parallel AE$ és $OP = \frac{1}{2}AE = \frac{1}{2}d$. Vetítsük a C pontot merőlegesen a BD -re, s jelöljük a vetületét C' -vel. A CDC' és CDP közös átfogójú derékszögű háromszögek, $PCDC'$ tehát húrnegyszög. Ha C' a CD' ugyanazon oldalára esik, mint P , akkor $PCD \sphericalangle + PC'D \sphericalangle = 180^\circ$ (1. ábra), s ezért $PCD \sphericalangle = PC'O \sphericalangle$. Ha P és C' a CD szakasz ellenkező oldalán van (2. ábra), akkor $DCP \sphericalangle = DC'P \sphericalangle$ egyenlő húrhoz tartozó kerületi szögek. Továbbá $DCP \sphericalangle = DEP \sphericalangle = EPO \sphericalangle$. Mindkét esetben az OPC' és OPQ háromszögek hasonlóak (két szögük egyenlő), és így

$$(1) \quad OP^2 = OQ \cdot OC'.$$

Az OP és OC' szakaszok hosszát ismerjük, s így OQ távolságot meg tudjuk szerkeszteni.

2. ábra

3. ábra

Ennek alapján a szerkesztést a következőképpen végezhetjük el (3. ábra).

Felvesszük az AC szakaszt, az O felezőpontján át meghúzzuk a BD átló f egyenesét, mely vele az adott φ szöget zárja be. A C pontot levetítjük f -re és OC' és $OP = \frac{1}{2}d$ ismeretében (1) felhasználásával megszerkesztjük az OQ távolságot. Majd A körül egy d sugarú kört rajzolunk. Ahol a kör metszi a CQ egyenest, ott kapjuk az E , ill. E' pontot. A körnek az egyenessel általában két metszéspontja lesz. Az ezeket A -val összekötő egyenesek metszik ki f -ből a paralelogramma hiányzó csúcsait, az 1. ábra szerinti AE' a B csúcsot, hiszen $\angle ECD = \angle CED = \angle AEE' = \angle EE'A$ miatt $E'A \parallel CD$. A szerkesztés menetéből következik, hogy az $ABCD$ paralelogramma eleget tesz a feltételnek.

A megoldhatóság feltétele, hogy az A körüli, d sugarú kör két különböző pontban messe az OQ egyenest. Nyilvánvaló továbbá, hogy a háromszög-egyenlőtlenség miatt az is szükséges, hogy $d < AC$ legyen. Bővebb diszkussziót nem végezhetünk.

Tekintsük végül az adathármasnak azt a különleges, esetét, ha $\varphi = 90^\circ$. Ekkor C' az O -ba esik, szerkesztésünk nem hajtható végre, de az átlók merőlegességéből tüstént következik, hogy a paralelogramma csak rombusz lehetne. Így $d = 0$ mellett a feladat határozatlan, $d > 0$ mellett pedig az adathármas ellentmondó. ($d = 0$ -ból indulva viszont az következik, hogy csak $\varphi = 90^\circ$ lehet.)

A szerkesztés helyességét a következőképpen igazolhatjuk. Miután megszerkesztettük a CQ egyenest a fent leírt módon, s elmetszettük az A pont körüli d sugarú körrel, húzzunk párhuzamost az O ponton keresztül az AE -vel. A kapott P pont nyilván felezi az EC távolságot. A mértani közép tulajdonságából következik, hogy $\angle OPQ = \angle PC'Q$, valamint a párhuzamosság miatt $\angle OPQ = \angle AEE'$. P -ben állítsunk merőlegest EC -re, s messe ez az f -et D' -ben. $\angle ECD'$ háromszög egyenlő szárú, $\angle ECD' = \angle CED'$, továbbá $\angle CPC'D'$ négyszög húrnégyszög, s ezért $\angle PCD' = \angle PC'Q$. Messe az AE egyenes az f egyenest D -ben, az $\angle AEE' = \angle CED$. S mivel $\angle CED'$ és $\angle CED$ szögek nagysága megegyezik és egyik száruk közös, kell hogy a D egybeessen D' -vel. Az $ABCD$ idom paralelogramma – hiszen $AE' \parallel CD$, s mivel O felezi AC -t, így kell hogy felezze BD -t is –, s eleget tesz az előírt feltételeknek.

Csordás András (Esztergom, Dobó K. Gimn.)